

KURJER WILEŃSKI

NIEZALEŻNY ORGAN DEMOKRATYCZNY

REDAKCJA I ADMINISTRACJA: Wilno Jagiellońska 2. Telefon: Redakcji 79, Administracji 99. Redaktor naczelny przyjmuje od godz. 2 — 3 popoł. Sekretarz redakcji przyjmuje od godz. 1 — 3 popoł. Administracja czynna od godz. 9 — 3 popoł. Rękopisów Redakcja nie zwraca. Dyrektor wydawnictwa przyjmuje od godz. 1 — 3 popoł. Ogłoszenia są przyjmowane: od godz. 9 — 3 i 7 — 9 wiecz. Konto czekowe P.K.O. № 80.750. Drukarnia — ul. Ś. Janki 1, telef. 3-40.

CENA PRENUMERATY: miesięcznie z odnośnikiem do domu lub przesyłką pocztową 4 zł. Zagranicą 7 zł. CENA OGŁOSZEŃ: za wiersz milimetryowy przed tekstem 40 gr., w tekście 1, 11 str.—30 gr., III, IV, V, VI—35 gr., za tekstem—15 gr., kronika redakc., komunikaty—70 gr. za mm. jednosp., ogłoszenia mieszkaniowe—80 gr. za wyraz. Do tych cen dolicza się: za ogłoszenia cyfrowe i tabelaryczne 80%, z zastrzeżeniem miejsca 25%, w numerach niedzielnych i świątecznych 25%, zagraniczne 100%, zamiejscowe 25%. Dla poszukujących pracy 30%, załącz. Za numer dowodowy 20 gr. Układ ogłoszeń 6-cio łamowy, za tekstem 10-cio łamowy. Administracja zastrzega sobie prawo zmiany terminu druku ogłoszeń.

KWESTJA ŻYDOWSKA.

II.

Zamieszczając poniższy artykuł, musimy zaznaczyć, że żyjemy pewne wątpliwości co do niektórych jego konkluzji. Mianowicie, nie wydaje się nam, aby zastosowanie zasady autonomii kulturalno-personalnej przy regulowaniu kwestji żydowskiej mogło przy dzisiejszym napięciu prądów narodowych dać pożądane wyniki. Autonomia kulturalno-personalna może jeszcze bardziej pogłębić izolowanie się wzajemnie społeczeństw narodowych, czego wynikiem może być szereg konfliktów między nimi, jako odrębnymi organizmami, co nie sprzyjałoby, oczywiście, normalizacji wewnętrznych stosunków w państwie. To też ten postulat Sz. autora jest obecnie stanem umysłów społeczeństw zainteresowanych wydaje się nam przedwczesnym. (Red.).

6.

Stwierdziliśmy wyżej, że kwestja żydowska jest zagadnieniem kulturalnym. Na pierwiastki kulturalne składa ją się świadome wysiłki elity, dążącej do renesansu hebrajszczyzny, w pierwszym zaś rzędzie oddolne elementy ludowej kultury, związanej z językiem żydowskim. Języka tego używa dziś blisko 6 milionów Żydów w świecie t. j. 43%, w tem zgórą 5 mil. Żydów europejskich. W Polsce uważa ten język za ojczysty i używa go potocznie 2.171.000 t. j. 73% Żydów. W roku szk. 1925/26 podało 79,4% dzieci żydowskich w Polsce, a na Ziemiach Wschodnich 94,5%, uczęszczających do szkół publicznych, język żydowski jako ojczysty.

Ze stanowiska pedagogicznego jest rzeczą niewątpliwą, że początkowe nauczanie winno się opierać na języku znanym dziecku, choćby ten język był nawet gwara. Ze stanowiska państwowego uważamy język nauczania za rzecz drugorzędą, ducha i kierunku wychowawczy za naczelną. Rzecz naturalna, że program naukowy szkół wszelkiego rodzaju dla dzieci żydowskich musi zapewniać gruntowną znajomość kultury polskiej. Harmonijna spójnia tej zasady i narodowej kultury żydowskiej jest najwłaściwszą podstawą szkolnictwa, które uczyni zadość zarówno potrzebom państwa jak i pragnieniom Żydów.

Jest zgoda obojętne, czy dziecko żydowskie będzie wołało „niech żyje Polska“ po polsku, czy po żydowsku. Ważne jest to, by wołając, wkładało uczucie i entuzjazm, by wzrastało na obywatela ofiarnego i oddanego Ojczyźnie duszą i ciałem. Naczelny cel wychowawczy, którym jest wpajanie poczucia obywatelskiego i patriotyzmu, będzie łatwiej osiągnięty przy włączeniu do szkoły dla dzieci żydowskich pierwiastka ich rodzimej kultury.

Jeżeli kultura ta ma biologiczne siły, ignorowanie jej nie stanie w drodze jej rozwojowi, jeżeli ich nie posiada, zżycie stanowisko państwa nie starczy za naturalne siły życiowe. Najlepiej pozostawić sprawę naturalnemu procesowi i stworzyć normalne warunki dla jego przebiegu.

7.

Ultradykaryzm przypisywany Żydom jest sprzeczny z rozwojem narodowego procesu Żydostwa. Jego naturalny i twórczy przebieg jest ściśle związany z ustrojem, który wydobyl na jaw wszystkie prądy narodowe i łączy się nierozdzielnie z ideą narodową. Liberalna demokracja, opierająca się na zasadzie wolności indywidualnej, zastosowana do grup społeczno-narodowych, z natury rzeczy sprzyjała emancypacji narodowej. Walka o demokrację wiąże się ściśle z dążeniami niepodległościowym narodów i obie te tendencje stanowią najistotniejszą treść procesów historycznych XIX w. w Europie. Zwycięska idea narodowa, podniesiona dziś do rzędu zasady po-

rzukającej, jest bliźniaczą siostrą ustroju demokratycznego.

Kolektywizm, który likwiduje wolność polityczną i gospodarczą jednostki, jest w niemniejszej mierze zabójczy dla indywidualizmu narodowego. To też nie może dziwić, że mimo formalnie sprzyjających narodom dzisiejszej Rosji warunków, żywotność ruchów narodowych w Rosji sowieckiej słabnie. I tak Żydzi w bolszewji w wielu wypadkach nie robią użytku z prawa tworzenia i rozwijania instytucji kulturalno-narodowych i objawiają obojętność na te sprawy, natomiast masowo ulegają asymilacji t. j. rususzej. W swych ciekawych sporządzeniach o Rosji sowieckiej mówi red. Stanisław Mackiewicz o Żydach, którzy na terenach narodowo mieszanym podtrzymują język rosyjski. Minione zdawało się niebezpieczeństwo asymilacji wyrasta znowu w ustroju komunistycznym.

Polskie mniejszości narodowe, w szczególności zaś Żydzi, właśnie ze względów narodowych, są zainteresowani w utrzymaniu ustroju demokratycznego, w stopniu conajmniej takim, jak sami Polacy, ponieważ od tego ustroju oczekują spełnienia swych pragnień narodowych.

8.

Polska idea państwowa wykracza daleko poza sam tylko żywioł polski. Spajanie ziem wchodzących w skład państwa i przygotowanie go do rozległych zadań, wynikających z położenia i dyalektyki historycznej, stwarza potrzebę programu narodowościowego. Nie może on być kopją cudzych wzorów ani przeszczerpieniem teorii obcych na nasz grunt. Program narodowościowy polski musi wynikać z rodzimych warunków i musi też odpowiadać celom i postulatam państwa. Potrzeby mniejszości mieszczą się w nich, co więcej w nich właśnie mogą znaleźć swe potwierdzenie. Na tym zrebie odbędzie się rozwój kilku narodowości, sprężonych stalową kłamrą jednego państwa, kłamrą dość silną, by wytrzymała najcięższe próby pokoku i wojny.

Bataljony pracy dla Polski znajdują świetnych rekrutów zarówno we wsi ukraińskiej i białoruskiej, jak w ulicy żydowskiej. Znajdą ich, gdy przyjdzie potrzeba bataljony walki o Państwo. „Wolni z wolnymi“ muszą być równi. Stare to hasło, które nie było frazezem w pięknej dobie jagiellońskiej, trzeba odnowić, ożywić współczesną treścią i duchem prawdziwego postępu.

Od stopnia zrozumienia tego zależy zarówno przyszłość mniejszości polskich jak rozwój wspólnej wszystkim Ojczyzny.

9.

Jeżeli problem ukraiński czy białoruski w gruntownym ujęciu prowadzi do autonomii terytorjalnej, kwestja żydowska w Polsce, traktowana per longum et latum, wymagałaby zastosowania zasady autonomii kulturalno-personalnej. Staraliśmy się wyka- zać, że pokrywa się to z interesem państwa, nie tylko zaś z subiektywną potrzebą mas żydowskich w Polsce.

Czynna, choć umiarkowana, interwencja państwa w tej dziedzinie obiecuje pozytywne wyniki. Między innymi sprawi ona, że niezaspokojone pragnienia narodowe, wydławające się w postaci fermentu socjalnego, tak często Żydom wytykanego, popłyną normalnym łożyskiem. Opadną też szowinistyczne nastroje w tych ośrodkach żydowskich, w których one panują właśnie dzięki faktycznemu utrzymywaniu się ghett żydowskiego

Demokracja polska musi problem żydowski uważać za jedno ze swych zadań, jeżeli ponosi odpowiedzialność za wszystkie sprawy państwowe. Już nie sentymentalne jak ongiś, lecz realistyczne, utylitarne, państwowe stanowisko jest jedynem, jakie w tej sprawie zająć można i wypadnie. Jest pewnikiem, że pomiędzy tem stanowiskiem a potrzebami narodowego Żydostwa polskiego nie ma antynomii. Twórcze siły żydowskie dążą do naturalnego rozwoju, który państwo uchwyci i włączy w ogólny obieg swych sił i wartości życiowych.

Problem mniejszości narodowych w Polsce wysuwa się stale, ilekroć poruszane są naczelną zagadnieniem państwowe. Należy on do tak ważnych kwestji, że pominięcie jego w przyszłości jest rzeczą niemożliwą. Obecny porządek rzeczy, wprowadzający do wszystkiego kryterja ogólnopństwowe, przysparza grunt do racjonalnego traktowania spraw mniejszościowych. Enuncjacje autorytatywnych czynników politycznych w ostatnich kilku latach idą coraz wyraźniej w kierunku pożądanym dla atmosfery, w której dobrze przemysłone kroki zostaną przedsięwzięte. Mammy na myśli głównie enuncjacje posła Tadeusza Hołówni. Kilka poważnych czasopism polskich rozważa na swych łamach stale i szczerze sprawy narodowościowe.

Demokracja polska nie powinna i nie może uchylić się od roli, którą w tem odegra, roli budującej dla państwa, a emancypacyjnej dla jego mniejszości narodowych.

Dr. Adolf Hirschberg.

Uwaga: Poza autorami cytowanymi w tekście, należy wymienić rozprawę d-ra Jerzego Gliksmana w „Sprawach Narodowościowych“ oraz Rocznik Statystyki Rzeczypospolitej Polskiej jako źródła niniejszego szkicu.

Pierwsza powakacyjna narada B. B. W. R.

WILNO, 28. VII. (Pat). W sobotę dnia 1 sierpnia b. r. o godz. 10-iej odbędzie się posiedzenie Klubu Parlamentarnego Posłów i Senatorów B. B. W. R. w lokalu Klubu Sejmowego w Warszawie.

Liczba bezrobotnych zmniejsza się z dniem każdym.

WARSZAWA, 28. VII. (Pat). Liczba bezrobotnych, zarejestrowanych w Państwowym Urzędzie Pośrednictwa Pracy na terenie państwa, wynosiła w dniu 25 b. m. 263.406 osób, co sta nowi spadek w stosunku do tygodnia poprzedniego o 5.175 osób. Szczególnie zaznaczyć się spadek bezrobotnych w Warszawie, gdzie wyniósł 621, w Żyrardowie — 799, w Ostrowcu — 269 w Siedlcach — 427, w Radomiu — 600, w Krakowie — 161, w Stanisławowie 201, w Brześciu nad Bugiem — 399, w Grudziądzu — 291 i t. d.

Polonia lotewska szykuje się do wyborów.

DYNEBURG 28.7. Pat. — Dziś odbyło się tu pierwsze zebranie komitetu wyborczego Związku Polaków na Łotwie. Komitet uchwałił przystąpić do wyborów do sejmiku z jedną listą polsko-katolicką Związku Polaków na Łotwie. Jako członkowie, kandydaci na posłów do przyszłego sejmiku wchodzi obecni posłowie Jarosław Wilpiszewski i Jan Wierzbicki. Pozostali kandydaci w liczbie 13 są to mniej lub więcej znani działacze społeczni.

Królowa lotnickę odleciała do Tokjo.

LONDYN 28.7. Pat. — Lotniczka angielska miss Amy Johnson, która wystartowała z aerodromu Lymphe odbywa swój lot do Tokjo. Trasa lotu prowadzi przez Berlin, Kopenhagę, Moskwę, Syberję, Koreję do Tokjo. Lotniczka po kilkudniowym pobycie w Tokjo zamierza drogę powrotną odbyć również na samolocie. Dziś rano Amy Johnson odleciała do Kopenhagi.

BERLIN 28.7. Pat. — Lotniczka Amy Johnson wyładowała w Krowlewie o godz. 11.20 a samolot udała się w dalszą podróż do Moskwy. Przyłot do Tokjo wyznaczony został na niedzielę bież. tyg.

ZAKOPANE—BRISTOL.

Najtańszy reprezentacyjny hotel-pensjonat. Zacznie, zdrowotne i malownicze położenie nad potokiem. Idealne warunki wypoczynkowe — pierwszorzędnym komfort. CENY BARDZO UMIARKOWANE, CENY BARDZO UMIARKOWANE. 6042 Adres: Hotel Bristol, Zakopane. Telefon 315.

DRUSKIENIKI

ZDROJOWISKO POŁOŻONE NAD NIEMNEM

prowadzone przez Departament Służby Zdrowia Min. Spr. Wewn. na zasadach zdrojowisk państwowych.

KĄPIELE SOLANKOWE Kwasowęglowe BOROWINOWE

NOWE ŹRÓDŁO SOLANKOWE WYSOKIEJ WARTOŚCI HYDROPAZJA—ELEKTROTHERAPIA—INHALATORJUM

Zakład zaopatrzony we wszystkie nowoczesne urządzenia lecznicze, pozostaje pod stałą opieką Rady Naukowej złożonej z profesorów U. S. B. i lekarzy-konsultantów. — Zakład stosowania słońca, powietrza i ruchu — odpowiada wymaganiom współczesnej nauki i techniki. — KĄPIELE KASKADOWE — JEDYNE W POLSCE. PŁAZA WZOROWO URZĄDZONA NA WYSPIE NIEMEŃSKIEJ. SPACERY ŁÓDZIAMI — RYBOŁÓWSTWO — GRZYBOBRANIE WYCIEZKI BLISZE I DALSZE DO MAŁOWNICZYCH OKOLIC ROZLEGŁE LASY SOSNOWE, JEZIORA, WZGÓRZA I DOLINY ZDROWO, PRZESTRONNIE, ZACISZNIE I TANIO! Sezon trwa od 15-go maja do 30-go września. Wszelkich informacji bezpłatnie udziela na miejscu i listownie Komisja Zdrojowa.

Z pobytu ministrów angielskich w Berlinie.

Otrzeźwienie, czy zwrot retoryczny?

Kancelarz Bruening nawołuje do współpracy „wszystkich narodów“.

BERLIN, 28. VII. (Pat). Wczoraj wieczorem odbył się na cześć ministrów angielskich bankiet, na którym kanclerz Bruening wygłosił krótkie przemówienie powitalne. Niemcy — oświadczył Bruening — wszelkimi środkami zdążają do opanowania kryzysu, jednak muszą liczyć na poparcie zagranicy, która przez wycofanie krótkoterminowych kredytów doprowadziła do takiego zaostrenia kryzysu. Istotne i gruntowne uzdrowienie stosunków gospodarczych w Europie możliwe będzie tylko na drodze lojalnej współpracy i udzielania sobie wzajemnie pomocy przez wszystkie narody. Podstawa dla tej współpracy została położona w Londynie, obecnie rozpocząć się musi dalsza akcja ku odbudowie.

Serdeczności berlińskie.

BERLIN 28.7. Pat. — Dziś przed południem premier Mac Donald i minister Henderson przyjęli zostali przez prezydenta Rzeszy Hindenburga. W audjencji, która trwała pół godziny, uczestniczył również ambasador W. Brytanji w Berlinie, sir Horace Humboldt. Następnie goście angielscy podejmowani byli śniadaniem przez premiera pruskiego Brauna. Przyjęcie to miało charakter prywatny. Obecni na niem byli wybitni przywódcy niemieckiej partji socjalno-de-

Ministrowie angielscy o sytuacji.

BERLIN, 28. VII. (Pat). Dziś w południe ministrowie angielscy przyjęli w hotelu „Kaiserhof“ przedstawicieli prasy niemieckiej.

Premier Mac Donald w dłuższym przemówieniu wskazał, że obecnie nadarza się okazja do retrospektywnej oceny sytuacji, wytworzonej od czasu konferencji londyńskiej. Wyraził on przekonanie, że Niemcy pokonają obecne trudności i że żaden Niemiec w obecnej chwili nie zawiedzie swego narodu. Niemiec — wyraził się Mac Donald — słusznie mówi z dumą o przynależności państwowej i ta duma doda mu sił do pokonania trudności. Mac Donald podkreślił w końcu, jak wielką radość wywołało w Anglii przyjaźne przyjęcie, jakiego flota wojenna Anglii doznała w czasie ostatniej swej wizyty w porcie kiloskim. We wszystkich tych zjawiskach premier angielski upatruje zadatek trwałego stosunku przyjaźni między obu krajami.

Następnie ministrowie angielscy udzielali wyjaśnień na stawiane im przez dziennikarzy niemieckich pytania, dotyczące angielskiej polityki rozbrojeniowej, walki z kryzysem gospo-

Powrót.

BERLIN, 28. VII. (Pat). Trzy angielskie samoloty wojskowe, które wystartowały dziś w południe z Londynu do Berlina, przybyły na lotnisko w Tempelhofie o godz. 18. Jutro o godz. 10 rano samoloty te odwiozą premiera Mac Donalda zpowrotem do Londynu.

Minister spraw zagranicznych W. Brytanji Henderson opuścił dzisiaj o godz. 22 Berlin, udając się pociągiem pośpiesznym do Anglii.

Niemcy żądają moratorium.

BERLIN 28.7. Pat. — Wczoraj rozpoczęły się tutaj rokowania przedstawicieli Niemiec z ekspertami finansowymi, wydelegowanymi przez wielkie banki zagraniczne. Reprezentantem wierzycieli angielskich jest bankier Tiarks, wierzycieli amerykańskich Gannon.

Prócz tego bawia w Berlinie w charakterze rzeczoznawców finansowych p. Sprague i bankier szwedzki Vallenberg.

Debata mają charakter niezwykle ożywiony, Niemcy bowiem z uporem trwają przy żądaniu ogłoszenia moratorium wobec wierzycieli zagranicznych, niezależnie od częściowych, czy też zupełnych ulg, jakie zastosowane będą w obgu wewnątrz kraju. Moratorium Niemcy chcą zastosować wobec zobowiązań swoich zarówno dewizowych, jak w walucie niemieckiej. Zobowiązania markowe koła kompetentne obliczają na 1 miliard marek. Według informacji ze źródeł niemieckich, przedstawiciele wielkich banków zagranicznych skłonni są przyjąć takie moratorium.

Niezadowoleni nawet z Anglików.

BERLIN 28.7. Pat. — Hitlerowcy napadli na grupę członków Reichsbanneru, powracających z dworca kolejowego, gdzie oddział Reichsbanneru witał angielskiego premiera Macdonalda. Wywiązała się gwałtowna bójka, po obu stronach było kilku rannych. Hitlerowcy otrzymali posiłki z pobliskiego lokalu hitlerowskiego. Zgromadzili się wielkie tłumy publiczności. Dopiero policja rozdzieliła awanturników, używając pałek gumowych, aresztowano 1 hitlerowca i 1 członka Reichsbanneru.

Spory prawnicze o Anschluss.

HAGA, 28. VII. (Pat). Basdevant, rzecznik francuski, przemawiając przed Najwyższym Trybunałem Sprawiedliwości Międzynarodowej w sprawie austriacko-niemieckiej unii celnej, podkreślił, że Trybunał nie ma rozstrzygać nad kwestją uznania stanu sprawy według powszechnych reguł prawa międzynarodowego, na co powołuje się strona przeciwna, lecz jedynie rozpatrywać ma sprawę niezależności Austrii w stosunku do postanowień traktatu. Mówca z naciskiem zaznaczył, że według prawa międzynarodowego każde państwo może dysponować swoją niezależnością, podczas gdy właśnie w myśl postanowień traktatu niezależność nie może być narażona na szwank nawet przez nie same. Dziś wygłosi przemówienie rzecznik Czechosłowacji.

Francja ratuje Bank Angielski

PARYŻ 28.7. Pat. — Dzienniki donoszą, że administrator Banku Angielskiego, sir Kindersley odbył naradę z gubernatorem Banku Francuskiego, Moretem. „Le Matin“ dowiaduje się, że narady te rozpoczęły w sobotę, nie zostały jeszcze zakończone. Anglia potrzebuje jakoby pomocy Francji celem podtrzymania kursu funta w Londynie i wypełnienia szeregu zobowiązań międzynarodowych. Według dziennika „Echo de Paris“ chodzi o operację, zblizną do operacji z roku 1907, gdy Bank Francuski pożyczł Anglii trzy miliony funtów angielskich. Pożyczka obecna byłaby jednak znaczniejszą, cho- dzi bowiem o 20 mil. szterli.

Narady nad planem Younga.

LONDYN 28. 7. Pat. — Obradujący tu nad wprowadzeniem w życie propozycji prezydenta Hoovera komitet rzeczoznawców prowadzi także narady z ekspertami tych państw, które biorą udział w planie Younga, nie należąc do jego sygnatariuszy. W dniu dzisiejszym komitet wysłuchał opinii zaproszonych w tym celu delegatów Jugosławji i Grecji, jutro zaś w naradach weźmie udział, del. polski, dyr. depart. Ministerstwa Skarbu Baranowski, przybywający aeroplanem z Paryża.

Dopiero teraz!

MAGADISCIO, 28. VII. (Pat). Donoszą tu z Etiopji, że cesarz wydal dekret mocą którego zniesione zostaje niewolnictwo, praktykowane dotychczas na terytorjum Etiopji. Na mocy dekretu odzyskuje wolność 2 miliony osób obojga pici.

Do Londynu przybyły wioślarki polskie.

LONDYN 28.7. Pat. — Dziś rano przybyła do Londynu osada wioślarzów polskich, które w sobotę i poniedziałek rozegrają na Tamizie wysięg wioślarski z najlepszą drużyną wioślarzów angielskich.

